

Mit dúdol a koronavírus?

Hova tűntek azok az idők, amikor Magyarország és Szerbia ellentétes oldalon voltak? Magyarországon közmegegyezéses rendszerváltás történt, Szerbiában etnikai háború folyt. Manapság azonban sokkal több köztük a hasonlóság, mint a különbség, nem csoda, hogy a két ország vezetői gyakran találkoznak. Ebben az évben Orbán Viktor a szerb elnök meghívására a Duna belgrádi partszakaszán hajókázva gyönyörködött a szerb főváros látványában, majd újra kirándult Belgrádba, a vírusjárvány tetőzése előtt pedig Aleksandar Vučić szerb államfő Budapesten látogatta meg Orbán Viktor magyar kormányfőt, hogy a két ország viszonyáról, a koronavírusjáról és a migránskérdésről cseréljenek véleményt. Közben a kínaiak építik a Belgrád–Budapest vasútvonalat. Az egyetértés nagyfokú, azonban a migránskérdésben akad némi különbség, a hivatalos információk szerint Szerbiában körülbelül nyolcezer migráns tartózkodik, ezeket a szerb rendőrség és a katonaság a vírusjárvány előtt összetartotta és tesztelte. Csodák csodájára egy fertőzöttet sem talált köztük. A migránsok békésen éldegélnek, a karanténokban szájmaszkot gyártanak a szerbiai polgárok részére; többen közülük közmunkát is vállaltak.

A másik különbség a válságtörzs összetételében és látványában mutatkozik meg. A szerbiai válságtörzsben nem szerepel egyenruhás személy, az orvosokat Predrag Kon

képviseli, aki egy alkalommal a tévében kiváló gitárművészként mutatkozott be. Zsidó énekszámokat adott elő. Ilyesmire a magyar rendőr alezredek nem vállalkoztak. A még nagyobb különbséget jelzi a válságtáb tagja, a színésznőre emlékeztető, rendkívül csinos Darija Kisić-Tepavčević, aki nem idéz Wass Albert álnéven Márai Sándor-szöveget, hanem bájosan mosolyogva sorolja fel az elkeserítő adatokat. A tévénezők néha sikamlós megjegyzéseket tettek a szépségére, de azért elfogadták. Egyedül a köztársasági elnök, Aleksandar Vučić gyakori megjelenése ellen emelnek kifogásokat, úgyhogy Belgrádban volt olyan eset, amely még Ana Brnabić kormányfőt is felháborította. Történt ugyanis, hogy az esti híradó után, tehát nyolc órakor az emberek az erkélyről megtapsolják az orvosokat és az ápolónőket, de az egyik este Belgrádban hangosan skandálni kezdtek, hogy „Vučić maradj otthon”.

A békétlenkedésben Szerbia és Magyarország valóban nem hasonlít egymásra. Elképzelhetetlen, hogy miközben a katonák az utcán teljes fegyverzetben járőröznek, Budapesten kórusban skandálják, hogy Orbán Viktor maradjon otthon. A magyar nemzet nagy többsége tiszteli a tekintélyeket, a főméltóságokat, nincs benne olyan anarchikus indulat sem, mint amilyen a szerb-
ben vagy a horvátban létezik. Zoran Milanović horvát államelnök ezt gavallérosan nyugtázta is. Megállá-

pította, hogy az európai kormányok különböző módon küzdenek a vírushatár ellen, így például a magyar kormány teljhatalmat kapott, ám – tette hozzá – ebbe ő nem szól bele, ha a magyarok ezt tartják jónak, akkor legyen.

A szerbek nyakas viselkedésére a Szerbia megsegítésére érkező kínai orvosok is felfigyeltek, ezért éppen az ő megfigyeléseikre és tekintélyükre hivatkozva a kormány rendkívül szigorú kijárási tilalmakat rendelt el. Nem is kellett hozzá a parlament. Nyilván kínai hatásra írmagja sem maradt a liberális engedékenységeknek, és rendkívül szigorú intézkedések léptek életbe: a nyugdíjasok csak hetente egyszer hagyhatják el a lakásukat: bevásárlás céljából péntek reggel 4 és 8 óra között. Az indoklás szerint ők egyébként is rossz alvók, nekik nem okoz gondot a hajnali sorban állás. A rendelet megszegése szigorú büntetést von maga után. Az újságok hírül adták, hogy egy nyugdíjast háromévi börtönbüntetésre ítélték, mert vette magának a bátorságot, és egy délután gondatlanul flangált a városban. Hiába panaszozzák a 65 évnél idősebb polgárok, hogy a házi kedvencek jobban járnak, mivel őket este nyolc és tíz óra után sétára vihetik a 65 évnél fiatalabb gazdáik. A többi polgár legalább délután ötig szabadon járhat, azonban a kínaiak jövetele után ezt is megszigorították. Már két hete péntek délután öttől, hétfőn reggel ötig senki sem léphet az utcára, úgyhogy nemcsak délután öt után, hanem egész szombat és vasárnap Újvidék is szellemvárosra hasonlít.

A polgárság fanyalog a kínai zabolázás miatt, de a politikusok úgybuz-

gón követik tanácsaikat. Szinte lehetetlen, hogy a kelet-közép-európai antikommunista pártvezetők milyen lelkesen beszélnek a kínai kommunista vezetőkről. Szerbiában eddig csak a legjobb barátoknak nevezték, Vučić állam- és pártelnök azonban újabban testvéreknek titulálja őket. A kínai kommunisták népszerűsége a volt szocialista országokban egyre nagyobb, úgyhogy nem véletlenül terjed a szlogen: „Kísértet járja be Európát, a kommunizmus kísértete.”

A vörös dzsekibe öltözött kínai orvosok azonban rendkívül mértéktartók, politikai kérdésekről nem nyilatkoznak, de azért diplomatikusan kifejezik véleményüket. Történt ugyanis, hogy egy napon meglátogatták Tito marsall dedinjei sírját. Megható volt látni, hogy a vörös dzsekis kínai orvosok hogyan tisztelegnek szájmaszkkal az arcukon Tito síremléke előtt, ami bizonyára kellemetlenül érintette Aleksandar Vulin szerbiai hadügyminisztert, aki éppen a járvány előtt tette tiszteletét Slobodan Milošević požarevacai sírjánál, mondván, hogy Milošević nagy nemzeti hős volt.

A 65 évnél idősebbek azonban rávasszul kijátsszák a kínai kommunistákat és a szerb antikommunistákat is. Ők elsajátították az ellenállás kultúráját az előző rendszerben. Nem is csodálkoztam tehát, amikor az ablakban bámészkodva megpillantottam a szomszédos tízemeletes háztömb tetején fehér trikóban lefől futkározó idős polgártársakat.

Az élet ezekben a napokban másról sem szól, csak a koronavírusról, a karanténbeli élményekről. Az írók, az irodalomtudósok, az egyetemi tanárok nagy buzgalommal számolnak

be mindennapi életükről. Néha úgy tűnik, hogy a karanténban fedezték fel, hogy van élet valahol máshol is, nemcsak a kapitalista lombikban. Az egyik főzőcskészik, a másik szobabiciklizik. Rövid idő alatt anynyi koronavírus-napló látott napvilágot, mint csillag az égen, ezért Seid Serdarević a zágrábi Fraktura könyvkiadó szerkesztője nem véletlenül kesergett azon, hogy rövidesen rengeteg, a karanténról szóló gyöngécske regénnyel fogják ostromolni. Nem kétlem, hogy igaza van. Szerintem először a romantikus/szентimentális írók nyalogatják magánéletük sebeit, felsorakoztatják a régi szép privát emlékeket, a főzőcskészést és az álmodozást, s arról me-rengenek, hogy jaj istenem, mennyi gond kínozza őket, milyen kínos ez a bezártság. Aztán következik a részletes leírás a virágoskertekről, a kihalt utcákról. Szóba kerül természetesen Proust is, mert az eltűnt idő a karanténban fontos szerepet játszik. A francia író elmaradhatatlan teasüteményeiről sem feledkeznek meg. Ráérezve, hogy e mélabús történetek esetleg giccses diskurzussá válnak, színre lépnek a formabontó sztárírók is, akik ironikus és groteszk hangon ábrázolják a koronavírusos idők bugyrait, lehungyozzák a virágosker-teket és iróniával fűszerezett bizarr hangnemben szólnak az új apokalip-sziszről, amivel elnyerik a szépérezkű kritikusok elismerését.

Nem zárom ki, hogy születik néhány fontos mű is, csakhogy azok elsősorban nem feltétlenül a korona-vírus által ránk kényszerített karanténról, főleg nem a privát motyókról szólnak, hanem arról a jó néhány év-tizedes szellemi karanténról, amelyben meghúzódtunk, vagy pedig nem

akartunk tudomást venni róla. A ko-ronavírus ránk oktrojálta azt, amit az előző években önszántunkból vállaltunk, és ezzel feltárta az önként vállalt világunk fonákját.

Nesze nektek intimizmus, dúdol-ják majd kórusban a ránk leselkedő vírusok. Most aztán elbíbelődhetnek lelki fájdalmaitokkal.

Sokan attól tartanak, hogy a ko-ronavírus nem csupán az embert támadja meg, hanem a demokráciát is. Rá hárítjuk a demokrácia halálát, megfeledkezve arról, hogy már évekkel ezelőtt kezdtük ásni a sírját. A felvilágosodás halott, mondogattuk. Kant halott, tettük hozzá. Marx halott, ordítoztuk diadalmasan a köztereken. A baloldal halott, lelkendeztek a narciszoid széplelkek szalonjaiban. A lázadás halott, örvendeztek a feltörekvő új yuppie-k tudományos konferenciáin. Az új Nárciszok bejelentették, hogy saját kis buborékjaikban szabadon élük életüket, élvezkednek a hideg textusokban, párbeszéd nincs, nyílt színen nem fognak szembenézni az ellenféllel, vesszen a világ, csak a buborékot ne érje károsodás. Ezek után nem kiáltanám ki bűnbaknak a koronavírus, a kollektív konformizmus már régen megszülte a dik-tatúra utáni vágyakozást. Vajon nem ugyanaz történt velünk is, mint Stefan Zweig nemzedékével a század-előn? Vajon nem nehezedett-e fiatal-ságunk lelkére a tisztességtelen és lelkileg egészségtelen elhallgatás? Vajon a hetvenes években, vagyis az ólomidők kezdetén nem gubódz-tunk-e be az irodalmi ambíciónkba? A kellemes és élvezetes irodalmi bu-borékba? Aztán a koronavírus fejbe kólintott bennünket, „ránk omlottak a falak”, „beszakadt a fejünk fölött

a tető”, mi pedig a „szabadság hanyatlásának” mérgezett levegőjében fogyasztjuk a felelőtlenség korának gyümölcseit.

Nem arról lesz tehát szó, hogy a koronavírus-járvány új fejezetet nyit az életünkben, inkább csak arról, hogy immáron erkölcsi, avagy jogállami aggályok nélkül érvényesül a tekintélyelvűség, amelyet szellemi buborékjaink intimizáló világában már évekkel ezelőtt sutyiban és rosszkedvűen elfogadtunk. Kétségtelen, hogy a hatalom be fog keményíteni, főleg a szegénység sújtotta rendszerváltó országokban, ahol az abszolutizmusra törekvő pártvezetők ígéretei az elkövetkező gazdasági válságban termékeny talajra találnak a demokráciából kiábrándult polgárok között. A bekeményítésre akad elég magyarázat, a koronavírus ugyanis nem csak a félelmet gerjesztette, hanem a vezetők ka-

rizmáját is erodálta, amitől a jelenkori autokrácia is kocsonyás lesz. Az újdonság csupán az, hogy amit eddig szórakozottan, esetleg duzogva és sértődötten elfogadtunk, azt most az ismeretlen erőktől való félelmünkben rossz lelkiismerettel önként vállaljuk. Hogy könnyítsünk a lelkünkön, azzal igazoljuk magunkat, hogy nem is vagyunk fontosak, s vádoljuk a társadalmat, mert az irodalomnak a közéletben nincs többé akkora társadalmi presztízse, mint valaha. Hát nem mi írtunk vaskos könyveket, remek esszéket arról, hogy az irodalomnak semmi köze a való élethez? Akkor mért panaszkozunk arra, hogy megvalósultak az elképzeléseink?

Azoknak, akik mindezt nem tudják simulékonyan elfogadni, nem marad más hátra, mint felhúzni a fehér trikót, és valamelyik tömbház tizedik emeletén le-föl futkározni.

Alfred Kubin: Az utolsó kaland